

KAKO PREVESTI WA- -ḌRIBŪHUNNA: “KAZNITE IH”; “SUPROTSTAVITE IM SE”; “PLJUSNITE IH”; “NAVODITE IM LIJEPE PRIMJERE!” ...?¹

Enes KARIĆ

Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu
eneskaric@yahoo.com

SAŽETAK: Tema ovog poglavlja je dio āyata 4:34, gdje se nalaze riječi *wa-ḍribūhunna*. Ovdje se, na temelju nekih evropskih i zapadnih prijevoda Kur’āna, raspravlja o pristupima u prevodenju i tumačenju izraza *wa-ḍribūhunna*. Da li se tim izrazom misli na “tucite ih”, “pljusnite ih”, “bijte ih”, “udarite ih”, “udarajte ih”, “kaznite ih”, ili se misli na: “vaspitajte ih”, “navodite im lijepe primjere” i sl.? U ovom poglavlju donose se i često rabljeni navodi iz klasičnih komentara Kur’āna o ovom āyatu, 4:34, posebno o izrazu *wa-ḍribūhunna*.

Ključne riječi: *supruga, muž, brak, kažnjavanje supruge, udaranje supruge, wa-ḍribūhunna, bračni sklad, evropski i zapadni prijevodi Kur’āna, tumačenje Kur’āna, prijevodi Kur’āna*

Ludwig Ullmann:

“Denjenigen Frauen aber, von denen ihr fürchtet, daß sie durch ihr Betragen euch erzürnen, gebt Verweise, enthaltet euch ihrer, sperrt sie in ihre Gemächer und züchtigt sie.” (Ullmann 1959: 75).

“Ali one žene, za koje se bojite da će svojim ponašanjem vas naljutiti, ukorite ih, suzdržite se od njih, zaključajte ih u njihove sobe i kaznite.”

Hartmut Bobzin:

“Die aber, deren Widerspenstigkeit ihr befürchtet, die ermahnt, haltet euch fern von ihnen auf dem Lager, und schlagt sie.” (Bobzin 2017: 74)

“Ali one [žene] čije se tvrdoglavosti vi bojite, opominjite, držite se podalje od njih u bračnoj postelji i tucite ih.”

Uvod

Redak āyata sūre *Žene / An-Nisā* (4:34):

وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ

koji se, približno, može prevesti i ovako: “A one žene, čijeg se neposluha pribojavate, vi savjetujte, pa se potom i u postelji od njih rastavite, pa ih i udarite!”, u evropskim i zapadnim prijevodima Kur’āna bio je predmetom posebne ne samo prevoditeljske pažnje, već i dodatnih komentatorskih napora, kao i pomno urađenih studija, napose na poljima muslimanskog feminizma. Naime, u ovom retku Kur’āna spominje se *wa-ḍribūhunna* (واضْرِبُوهُنَّ) ili neka vrsta

“ovlaštenja” mužu da “fizički kazni” svoju suprugu, sve to nakon što se iscrpe druge mogućnosti harmoniziranja bračnoga života navedene u 4:34, kao što su “napuštanje u bračnoj postelji” i “savjetovanje”.

U ovom poglavlju mi ćemo razmotriti, isključivo na deskriptivan način, neka prevoditeljska i komentatorska dvojenja u prevodenju i tumačenju dijela āyata 4:34. Razumljivo je da mnogi komentatori i prevoditelji Kur’āna pomno istražuju intenciju ovog stavka, ili to na šta se misli ili, pak, na šta se aludira kad se kaže *wa-ḍribūhunna* (واضْرِبُوهُنَّ)? Da

¹ Dio knjige *Hermeneutika zapadnih prijevoda Kur’āna*. Djelo je u pripremi.

li se misli na to da se žena “pljusne”, “kazni”, “vaspita”, “udari” (samo jednom), “tuče” (u više navrata), “savjetuje lijepim primjerima”? Postoji plet-hora komentara Kur’āna, a jednako tako i evropskih i zapadnih prijevoda Kur’āna, koji ovom mjestu u Kur’ānu (*wa-dribūhunna*) pristupaju na vrlo razuđen i, često, vrlo osjetljiv način. U ovom poglavlju oslovit ćemo neka od tih tumačenja i prevođenja dijela retka 4:34, i dati im kraći komentar.

1. Klasični komentari Kur’āna i tumačenje āyata 4:34 – Treba se kloniti udaranja supruge

Mnogo je klasičnih komentara Kur’āna, nemoguće ih je sve kon-sultirati, a kamoli poznavati. To su izvori koji se cjeloživotno koriste kao što je slučaj i s voluminoznim enci-klopedijama. Dovoljno je pogledati portal www.altafsir.com (ovdje ga mi koristimo u pozivanju na komentare Kur’āna) i vidjeti koliko je samo opsežna građa koja tumačenjski op-služuje Kur’ān. Imajući to u vidu, posve je razumljivo što se i u ovom poglavlju moramo ograničiti na samo neke tafsire.

U iznimno cijenjenom tafsirskom *Rječniku Kur’āna (Mufradātu alfāzi l-qur’an)*, Ar-Rāgib al-Isfahānī navodi da je osnovno značenje arapskog trilitera *d-r-b* (ض-ر-ب) “udariti”:

...كَضْرَبِ الشَّيْءِ بِالْيَدِ وَالْعَصَا وَ
السَّيْفِ وَنَحْوَهَا ...

“...naprimjer, udariti nešto rukom, štapom, sabljom i tome slično...” (Al-Isfahānī 1972:303).

Az-Zamaḥšarī u tumačenju 4:34 (*wa-dribūhunna*) navodi okolnosti objave tog retka iz Kur’āna: Nakon što se jedna supruga požalila svome ocu da ju je muž ošamario (*laṭamahā – laṭamahā*), otac ju je odveo Božijem poslaniku Muhammedu, a.s., i rekao mu:

أَفْرَشْتُهُ كَرِيمَتِي فَلَطَمَهَا

“Oženio sam ga svojom miljenicom, a on ju je ošamario”.

Na ovu pritužbu oca oštećene kćerke Božiji Poslanik je smjesta rekao:

“Neka supruga od svoga muža zatraži poravnanje, odmazdu (*li taqtaṣṣa minhu – لِيَتَقَطَّصَ مِنْهُ*)!” [Tj. neka i ona njega ošamari!]

Međutim, prema Az-Zamaḥšariju, u tom času objavljen je āyat (4:34) gdje stoji *wa-dribūhunna* (i istucite ih!), kojim se, posredno, ukida mogućnost supruzi da traži odmazdu ako je muž udari. Prema Az-Zamaḥšariju, Božiji Poslanik je tada rekao:

أَرَدْنَا أَمْرًا وَ أَرَادَ اللَّهُ أَمْرًا، وَالَّذِي أَرَادَ
اللَّهُ خَيْرٌ

“Mi smo željeli jednu stvar, a Bog je želio drugu! Ono što želi Bog je naj/bolje!”

Potom Az-Zamaḥšarī dodaje da je riječima Kur’āna *wa-dribūhunna* uklonjena mogućnost da supruga (ako je muž udari ili istuče) zatraži poravnanje, kompenzaciju, odmazdu ili *qiṣāṣ* (وَرُفِعَ الْقِصَاصُ). Istina, Az-Zamaḥšarī dodaje da “o ovome ima različitih mišljenja” (وَأُخْتَلِفَ فِي ذَلِكَ). Međutim, nakon samo retka ili dva, Az-Zamaḥšarī dodaje da “za pljusku [šamar?] i tome slično nema kompenzacije” [tj. žena nema pravo tražiti *qiṣāṣ*].

وَأَمَّا اللَّطْمَةُ وَنَحْوَهَا فَلَا ...

Ipak, opći kontekst u kojem Az-Zamaḥšarī tumači 4:34, jeste pozivanje na bračnu harmoniju i lijep odnos muževa prema suprugama, kao i izbjegavanje nasilja.

Kad je posrijedi tradicionalista Ibn Kaṭīr (I, 643), nepotrebno je i spominjati da on u riječima *wa-dribūhunna* čita imperativ: “istucite ih!”. Međutim, to što Ibn Kaṭīr želi da protumači jeste ‘kada tući suprugu?’ i ‘kako to učiniti?’. Tu on brižno iznosi niz ograničenja. Odgovarajući na ta pitanja (koja se, prema njemu, sama od sebe podrazumijevaju), Ibn Kaṭīr kaže:

وَاضْرِبُوهُنَّ أَيَّ إِذَا لَمْ يَرْتَدِعْنَ بِالْمَوْعِظَةِ
وَ لَا بِالْهَجْرَانِ، فَلَكُمْ أَنْ تَضْرِبُوهُنَّ
ضَرْبَ غَيْرِ مُبْرَجٍ.

“I istucite ih, to jest, ako se ne urazume savjetom i napuštanjem u postelji, onda vam se dopušta da ih udarite udarcem koji nije okrutan, žestok!”

Da udaranje ne smije biti okrutno (tj. treba biti *gayru mubarrihin*), Ibn Kaṭīr se poziva i na Al-Hasana al-Bašrija koji je rekao da “udaranje ne smije ostaviti povredljiva traga” (*ya’ni gayru mu’attirin – يَعْني غَيْرُ مُأْتَرٍ*).

Ulazeći u detalje, Ibn Kaṭīr navodi jedno opće mišljenje pravnik (al-fuqahā) o ‘krajnjem kriteriju’ kad je posrijedi ‘stupanj jačine’ udaranja supruge:

وَ قَالَ الْفُقَهَاءُ: هُوَ أَنْ لَا يَكْسُرَ فِيهَا
عَضْوًا ...

“Udaranje ne smije povrijediti nijedan organ žene...”

Ipak, Ibn Kaṭīr navodi izreku Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., u kojoj je on rekao da “oni muževi koji tuku svoje supruge ne spadaju u vaše najbolje ljude!”

لَيْسَ أَوْلِيكَ بِخَيْرِكُمْ

Također, Ibn Kaṭīr prenosi i izreku Muhammeda, a.s., u kojoj se za-branjuje da se tuku žene:

لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ

“Nemojte udarati Božije štovateljke / robinje!”

Kao što je običaj i kod mnogih drugih komentatora Kur’āna, i Ibn Kaṭīr donosi mnoga predanja, često na način iznošenja mnogih stavova i mišljenja, prepuštajući samim čitateljima da se opredijele za ono što smatraju da je prihvatljivo. Ipak, opći je dojam da u svojim komentarima Ibn Kaṭīr savjetuje muževe da se lijepo ophode prema svojim suprugama i da na njih nikada ne dižu ruku.

U *Tafsiru l-ġalalayn* autori Al-Maḥallī i As-Suyūṭī navode da udaranje supruge ne smije biti okrutno, udaranje ne smije fizički povrijediti suprugu, odnosno, kako to kažu ova dvojica komentatora, ono mora biti u granicama *darban gayra mabarrihin* (ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرَجٍ).

Kod komentatora Al-Māwardija može se pročitati da “udaranje [supruge] koje je dopušteno mužu jeste ono koje je u odgojne svrhe...”

وَ الَّذِي أُبِيحَ لَهُ مِنَ الضَّرْبِ مَا كَانَ
تَأْدِيبًا ...

I Al-Māwardī dodaje da udaranje supruge ne smije biti 'prijeko', 'okrutno' (*munhik* – مُنْهِكٌ). Napomenimo ovdje da djela iz islamskog i muslimanskog feminizma (Fatima Mernisi, Kecia Ali, Asma Barlas...), svako iz svoje perspektive, prigovaraju klasičnim komentatorima to da ne uzimaju u obzir i duševne povrede kad tumače *wa-dribūhunna*. Tu temu potrebno je posebno obraditi.

Ovih nekoliko komentatorskih mišljenja odabrali smo samo u svrhu pokazivanja činjenice da su evropski i zapadni prijevodi Kur'āna, u prevodjenju i tumačenju *wa-dribūhunna* (4:34) umnogome zavisni od klasičnih komentara Kur'āna. Dakako, unatoč *wa-dribūhunna*, preovlađujuće raspoloženje među klasičnim komentatorima Kur'āna jeste da se izbjegavaju fizički nasrtaji muževa na supruge. Kao da ovim žele kazati da se samo po sebi razumije da se trebaju izbjegavati i nasrtaji koji imaju za posljedicu duševne patnje.

2. Apologetski pristupi u nekim engleskim prijevodima stavka 4:34

Ima engleskih prijevoda Kur'āna koji redak 4:34 prevode bez ikakva komentara. Tarif Khalidi prevodi *wa-dribūhunna* riječima: *and smack them* ("pljusnite ih!") (Khalidi 2008: 67), dok Muhammad Marmaduke Pickthall daje prijevod: *and scourge them* ("išibajte ih"). (Pickthall 1953: 83) Arthur John Arberry prevodi kratko: *and beat them* ("izudarajte ih"). (Arberry 1996: 106), dok se George Sale opredjeljuje za "kaznite ih" (*and chastise them*). (Sale 2019: clxii)

Također, ni Abdullah Yusuf Ali ne daje nikakvo komentatorsko objašnjenje, ali, ipak, dopisujući zgrade, on u svome prijevodu, na jedan *amortizirajući* način, sugerira da je *kaznjavanje žene* posljednje čemu treba pribjeći i da ono *treba biti lagano*: "(and last) chastise them (lightly)". (Ali 2000: 64) Očita je namjera Abdullaha Yusufa Alija da na ovaj način preduprijedi stroga i prijeka razumijevanja sintagme *wa-dribūhunna*.

Međutim, ima veliki broj engleskih prijevoda Kur'āna koji daju kraće ili duže komentare uz prijevode sintagme *wa-dribūhunna*. Tako Maulana Wahiduddin Khan, uz svoj prijevod "i naposljetku udarite ih (lagano)", "and finally hit them (lightly)", dodaje kratku bilješku:

This signifies a symbolic act, as the Prophet forbade the beating of woman saying, 'Never beat God's handmaidens'. (Khan 2012: 61)

"Ovo znači simbolički čin, jer Božiji Poslanik je zabranio da se žena tuče, rekavši: 'Nikada nemojte udarati Božije štovateljke!'"

U revidiranom prijevodu Kur'āna na engleski (The Qur'ān), Jane McAuliffe se oslanja na Pickthallov prijevod *wa-dribūhunna* (*and scourge them – i išibajte ih*), ali dodaje sljedeće objašnjenje:

This is ordinarily understood as a gradual series of chastisements. "Scourging" or "beating", a physical reprimand, has been variously interpreted on a range from slight to severe. (McAuliffe 2017: 46)

"Ovo se obično shvata kao jedan postupni niz kažnjavanja. 'Šibanje' ili 'premlaćivanje', fizički ukor, različito se tumači, u rasponu od laganog do ozbiljnog."

Dakako, ima prijevoda Kur'āna na engleskom koji daju vrlo široka objašnjenja za 4:34 (*wa-dribūhunna*), u svrhu da se stane u zaštitu supruge. Tako Seyyed Hossein Nasr (kao glavni urednik djela *The Study Quran*) za riječi āyata iz sūre *Zene / An-Nisā* (4:34):

وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاصْرَبُوهُنَّ

daje sljedeći prijevod:

"As for those [women] whom you fear discord and animosity, admonish them, then leave them in their beds, then strike them." (Nasr 2015: 206)

Kako se posve jasno vidi, za riječi *wa-dribūhunna* Nasr daje prijevod: *then strike them* (*potom ih i udarite*). Ponavljanjem riječi *then* (*potom, zatim*), ovaj prevoditelj želi istaknuti

to da je 'udaranje supruge' tek krajnja mjera kojoj se nerado pribjegava.

Seyyed Hossein Nasr u svojim komentarima daje veoma opširna tumačenja āyata 4:34, iz kojih ovdje izdvajamo samo neka koja se odnose na *wa-dribūhunna*:

Prvo, desilo se da je u Medini jedan muž udario svoju suprugu, ona i njezina porodica smjesta su se požalili Božijem poslaniku Muhammedu, a.s. On je bez oklijevanja zatražio odmazdu ili poravnanje (*retaliation – qisās*), to jest da supruga uzvрати udaranjem muža. Međutim, tada je objavljen ovaj āyat (4:34), te je Božiji Poslanik kazao:

"Ja sam želio jedno, a Bog je želio drugo".

"I wanted one thing and God wanted another".

Drugo, prema Nasru, Božiji Poslanik "nije nikada udarao svoje supruge" (he never struck his own wives), te se iz toga zaključuje da je to mogućnost koju treba izbjegavati. Veliki pravni autoritet Aš-Sāfi je smatrao da se "udaranje supruge treba izbjegavati" (...considered it something to be avoided).

Treće, Nasr donosi mišljenje komentatora Kur'āna da se bračne razmirice trebaju rješavati savjetodavno i izbjegavati razvod braka (...to try to reconcile and avoid divorce). Na to ukazuje i redak 4:35.

Četvrto, pozivajući se u vezi s *wa-dribūhunna* na mišljenja klasičnih komentatora Kur'āna (neke od njih smo i mi već spomenuli), Seyyed Hossein Nasr spominje da "fizička sila [nad suprugom] ne smije imati oblik povrede" (noninjurious form of physical force), mora biti bez nasilja (*gayr mubarrih* – without violence) i sl.

Neki komentatori Kur'āna nastoje ovo protumačiti simbolički, štaviše, oni kažu da ovo "udaranje" ne smije prouzrokovati bilo kakvu bol (Some comentators assert that this "striking" should not even cause pain). Navodeći još neka mišljenja koja idu za tim da zaštite ženu, Nasr kaže sljedeće:

Islamic Law prohibits injurious violence against one's wife,

and some schools of Islamic Law consider it a legitimate reason for which a woman can seek a divorce. (Seyyed Hossein Nasr, 2015: 208)

“Islamsko pravo zabranjuje okrutno nasilje nad suprugom, a neke škole islamskog prava smatraju nasilje legitimnim razlogom poradi kojeg žena može zatražiti razvod braka.”

U svome prijevodu Kur’āna, Muhammad Asad (Leopold Weiss) daje opsežan komentar uz āyat 4:34, posebno uz riječi *wa-dribūhunna*. Praktički, Muhammad Asad iz tradicionalnih islamskih djela (neka smo već naveli) crpi ona predanja i mišljenja koja idu za tim da se “suprugu ne treba ili ne smije tući”. Asad kaže:

“It is evident from many authentic Traditions that the Prophet himself intensely detested the idea of beating one’s wife...” (Asad, 1964:145)

“Iz mnogih autentičnih predanja očigledno se vidi da je Poslanik sam snažno prezirao ideju da se tuče svoja supruga...”

Kako se vidi iz pregleda ovih nekoliko engleskih prijevoda Kur’āna, različiti su prevoditeljski pristupi i njihova egzegetska i hermeneutička odnošenja prema *wa-dribūhunna*. Uočljivo je da mnogi prevoditelji muslimani svoje prijevode *wa-dribūhunna* nude na apologetski način, to jest nastoje da zaštite ženu i da riječi *wa-dribūhunna* prevedu i protumače na način vrlo blage ili, čak, simboličke kazne. Naravno, mnoga djela iz muslimanskog feminizma ne zanemaruju daljnje pitanje: A zašto uopće ikakvo kažnjavanje? Šta je s duševnom povredom supruge? To je tema za posebnu obradu.

3. *Wa-dribūhunna* i raznovrsnost u pristupima njemačkih prijevoda Kur’āna

Kad su posrijedi njemački prijevodi Kur’āna (oni koje mi imamo i ovdje konsultiramo), uočavamo različite prevoditeljske postupke u tretiranju āyata 4:34, odnosno izraza *wa-dribūhunna*. Ima mnogo njemačkih prijevoda

Kur’āna koji *wa-dribūhunna* prevode doslovno, bez ikakva komentara.

Rudi Paret prevodi *wa-dribūhunna* – *und schlägt sie* (“i is/tucite ih!”). (Paret, 1979:64) Ni u svome djelu *Der Koran, Kommentar und Konkordanz*, Paret za *wa-dribūhunna* ne daje nikakav komentar, iako daje napomene o āyatu 4:34. (Paret, 2005:94) Također, za *wa-dribūhunna* Friedrich Rückert daje prijevod *und schlaget sie!* (“i is/tucite ih”), bez ikakva komentara. (Rückert, 2012:56)

Max Henning za *wa-dribūhunna* daje “und schlägt sie” (“i is/tucite ih”), ali se uz ovaj njegov prijevod *wa-dribūhunna* u istanbulskim izdanjima (npr. onom iz 2009) dodaje sljedeća napomena:

“Nur auf symbolische Weise, im Interesse der Aufrechterhaltung einer stark gefährdeten Ehe.” (Henning, 2009:84)

“[Ovo *wa-dribūhunna* treba biti] samo na simboličan način, u interesu održavanja vrlo ranjivog braka.”

Po svemu se može zaključiti da je ovu podnožnu napomenu napisao Murad Wilfried Hofmann, koji je autor Uvoda (*Einführung*) za istanbulska izdanja Henningovog prijevoda Kur’āna. (Hofmann, 1998)

Kako smo iz mota ovog eseja vidjeli, Ludwig Ullmann prevodi *wa-dribūhunna* riječima *und züchtigt sie* (“i kaznite ih”). (Ullmann, 1959:75) Očito je da se riječima *i kaznite ih* (*und züchtigt sie*) želi, na neki način, ublažiti prijevod ili onaj “zvôn strogoće” koji se osjeća u sintagmi *wa-dribūhunna*. Jer, *i kaznite ih* je rastepljivo i fleksibilno, udaranje se tu ne ističe u prvom planu.

Za razliku od Ludwiga Ullmanna, Hartmut Bobzin u svome prijevodu *wa-dribūhunna* je mnogo doslovniji. Naime, *wa-dribūhunna* on prevodi doslovno: *und schlägt sie* (“i is/tucite ih!”, “udarajte ih!”). (Bobzin, 2017:74) Međutim, u svojim komentarima āyata 4:34, Bobzin kao da želi opravdati značenje koje je dao Ullmann u svome prijevodu, te kaže sljedeće:

“- ‘und schlägt sie’ *wa-dribūhunna*; über die Versuche, dem Wort *daraba* an dieser Stelle eine andere Bedeutung als ‘schlagen’ zu geben, z. B. ‘einen Klaps geben’, kann man nur den Kopf schütteln.” (Bobzin, 2017:639)

“- ‘i udarite ih’ *wa-dribūhunna*; na pokušaje da se riječi *daraba* na ovom mjestu da drugo značenje osim ‘udariti’, na pr. ‘dati pljusk’, može se samo vrtjeti glavom.”

Prema tome, Bobzin smatra da je značenje āyata 4:34 na ovom mjestu posve jasno i da ni u prijevodu ni u tumačenju stvari ne treba natezati.

4. Prevođenje i tumačenje *wa-dribūhunna* u nekim drugim prijevodima Kur’āna

U pogledu prevoditeljskog oslovljavanja sintagme *wa-dribūhunna* u prilici smo da konsultiramo tri francuska, dva talijanska i jedan ruski prijevod Kur’āna. I ovdje se susrećemo s različitim pristupima.

Muhammad Hamidullah u svome *Le Coran, traduction intégrale et notes* (za koji je Louis Massignon napisao predgovor), kur’ansku cjelinu *wa-dribūhunna* prevodi riječima *et battez-les* (“i is/tucite ih”). (Hamidullah, 1977:78) Kako se vidi, Hamidullah se drži one stroge strane iz klasičnih komentara Kur’āna i u svome prijevodu uzima doslovna i prva značenja glagola *daraba* (udariti, tući i sl.).

S druge strane, Maurice Gloton prevodi āyat (4:34)

وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ

ovako:

“Et à celles dont vous craignez animosité, admonestez-les, et délaissez-les dans les lits, et provoquez un choc chez elles.” (Gloton, 2018:84)

“A ako se bojite njihove odbojnosti / mržnje, nabusitosti prema vama, opomenite ih i razdvojite se u postelji od njih, i uznemirite ih [ili, pak: sukobite se s njima].”

U cilju opravdavanja svoga prijevoda *wa-dribūhunna* (“uznemirite ih”, “šokirajte ih”, “oprte im se”, “suprotstavite im se”), Maurice Gloton u podnožnoj napomeni uz ovaj svoj prijevod daje sljedeći komentar:

“Provoquez un choc chez elles, “wa-dribū-hunna”. La racine de ce verbe *Ḍ R B* comporte, comme beaucoup de racines en toutes les langues, de nombreuses acceptions polyvalentes. Citons, pour cette racine, les significations suivantes: frapper aussi bien un être qu’un instrument (de musique par exemple), choquer, parcourir (la terre), proposer (une parabole), tirer (un coup de feu), multiplier (un nombre par un autre), faire résonner (par un choc provoqué ou non). Notre traduction (provoquer un choc chez...) résulte de la concordance de ces diverses acceptions.” (Gloton, 2018:84)

“Šokirajte ih [uznemirite ih], *wa-dribū-hunna*. Korijen ovog glagola *Ḍ R B* ima, poput mnogih korijena u svim jezicima, raznovrsna značenja. Kad je posrijedi ovaj korijen, mi možemo navesti sljedeća značenja: udariti neko biće kao i udariti po nekom instrumentu (naprimjer, muzičkom instrumentu), šokirati, putovati (zemljom), navesti (neku parabolu), opaliti (hitac), umnožiti (jedan broj drugim), učiniti čujnim (što je neki udarac proizveo ili ne). Naš prijevod (proizvedeći šok / nemir kod...) rezultira iz skladnosti ovih različitih značenja.”

Možda se razlozi izbjegavanja doslovnog prevođenja *wa-dribūhunna* (“is/tucite ih!”) u prijevodu Mauricea Glotona mogu naći i u tome što

je on prelaznik u islam, kao i u tome što je godinama proučavao arapski jezik Kur’ana. Može se pretpostaviti da je to sve utjecalo da Gloton izbjegne stroge pristupe u prevođenju sintagme *wa-dribūhunna*.

Zanimljivo je da Jacques Berque ne pristaje prevesti *wa-dribūhunna* uobičajenim ili konvencionalnim rješenjem: “is/tucite ih”, već za *wa-dribūhunna* daje prijevod *corrigez-les* (“ispravite ih”, “korigirajte ih”). (Berque, 2002:101) Nema sumnje da ovaj prijevodni postupak koji slijedi Jacques Berque zaslužuje posebnu pažnju i raspravu.

Alessandro Bausani za āyat 4:34 nudi sljedeći prijevod na italijanskom:

“...quanto a quelle di cui temete atti di disobbedienza, ammonitele, poi lasciatele sole nei loro letti, poi battetele...” (Bausani, 2016:58)

“...a kad su posrijedi one [supruga] čijih se čina neposluha bojite, vi na/savjetujte, potom ih napustite u njihovim [bračnim] posteljama, potom ih istucite...”

Jedan drugi talijanski prijevod, Gabriele Mandela, za 4:34, nudi ovaj prijevod:

“Quanto a quelle di cui temete la disobbedienza, esortatele, allontanatevi dai loro letti, picchiatele.” (Mandel, 2019:42)

“One čijeg se neposluha bojite, opominjite, klonite ih se u njihovim posteljama, istucite...”

Napokon, Игнати́й Юли́анович Крачкóвский āyat 4:34 na ruski prevodi ovako:

“А тех, непокорности которых вы боитесь, увещайте и покидайте их на

ложак и ударяйте их.” (Крачкóвский, 1990:58). Iz riječi *ударяйте их* (“udarajte ih”) posve jasno se vidi da Крачкóвский ne odstupa od doslovnog prevođenja *wa-dribūhunna*.

Recimo na kraju da su izrazu *wa-dribūhunna* ponekada posvećena cijela poglavlja knjiga i studija. Primjer za ovo imamo u djelu *Marital Discord, Recapturing Human Dignity Through the Higher Objectives of Islamic Law* Abdulhamida A. Abusulaymana (prijevod na bosanski: *Bračne nesuglasice, vraćanje ljudskog dostojanstva posredstvom viših ciljeva Šerijata*, u izdanju Centra za napredne studije, Sarajevo, 2009.). Istaknimo, tek kratko, da je studija *Marital Discord...* (Abusulayman, 2008) napisana s ciljem da se na mnogim primjerima pokaže da *wa-dribūhunna* ne mora nužno značiti “is/tucite ih”, već može značiti “navođenje poučnih primjera”, “savjeta”, “pouka” itd.

Umjesto zaključka

Abdulhamid A. Abusulayman, kao i autori njemu bliskih komentatorskih svjetonazora, posredno sugerira da se može razmišljati u pravcu toga da je *wa-dribūhunna* (4:34) dio Kur’ana koji treba tumačiti izvan doslovnih značenja. K tome, drugi pasaži Kur’ana, kao i brojne izreke Božijeg Poslanika, a.s., i potonjih autoriteta islama o poštivanju supruga i zaštiti njezinog fizičkog i moralnog integriteta, sugeriraju da doslovna prevođenja i tumačenja izraza *wa-dribūhunna* nemaju obilgatno pravno važenje.

Literatura

- Abusulayman, Abdulhamid A., (2008). *Marital Discord, Recapturing Human Dignity Through the Higher Objectives of Islamic Law*, Herndon: International Institute of Islamic Thought.
- Ali, Abdullah Yusuf (2000), *The Holy Qur’an*, London: Wordsworth Classics of World Literature (Ware, Hertfordshire).
- Arberry, Arthur John (1996) *The Koran Interpreted*, New York: Touchstone Rockefeller Center.
- Asad, Muhammad, (1964) *The Message of the Qur’an*, Mecca-Geneva: Muslim World League, European Representative: Islamic Centre.
- Bausani, Alessandro, (2016) *Il Corano*, Milano: BUR Rizzoli.
- Berque, Jacques (2015) *Le Coran, Essai De Traduction*, Paris: Éditions Albin Michel.
- Bobzin, Hartmut (2017) *Der Koran, Neu übertragen*, München: Verlag C.H.Beck.
- Gloton, Maurice (2018) *Le Coran*, Paris, Dakar: Dar Albouraq.
- Hamidullah, Muhammad, (1977) *Le Coran, traduction intégrale et notes*, Paris: Le Club Français du Livre.

- Henning, Max (2009) *Der Koran, arabisch – deutsch*, Istanbul: Çağrı Yayınları.
- Hofmann, Murad Wilfried (1998) *Einführung* (za Henning, Max, *Der Koran, arabisch – deutsch*, Istanbul: Çağrı Yayınları.
- Khalidi, Tarif, (2008) *The Qur'an*, London: Penguin Classics.
- Khan, Maulana Wahiduddin (2012) *The Quran*, New Delhi: Goodword Books.
- Крачковский, Игнатий Юлианович (1990) *КОРАН*, Душанбе: ПФ “Фобос”.
- Mandel, Gabriele, (2019) *Il Corano, Testo Arabo A Fronte*, Milano: DeA Planeta Libri S.r.l., UTET.
- McAuliffe, Jane (editor) (2017) *The Qur'an*, New York, London: Norton Critical Editions.
- Nasr, Seyyed Hosein (urednik sa saradnicima), (2015) *The Study Quran*, New York: HarperOne.
- Paret, Rudi (1979) *Der Koran*, Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
- Paret, Rudi (2005) *Der Koran, Kommentar und Konkordanz*, Stuttgart: Kohlhammer.
- Pickthall, Mohammed Marmaduke (1953) *The Meaning of the Glorious Koran*, London: A Mentor Book.
- Rückert, Friedrich (2012) *Der Koran*, Köln: Anaconda Verlag.
- Sale, George (2019) *The Koran*, Columbia, SC: First Rate Publishers (reprint).
- Ullmann, Ludwig (1959) *Der Koran, Das heilige Buch des Islam*, München: Wilhelm Goldmann Verlag.

Odabrani komentari Kur'āna:

- Işfahānī, ar-Rāgib al-Işfahānī (1972). *Muğamu mufradāti alfāzi l-Qur'an*, Beirut.
- Māwardī, 'Alī b. Muḥammad al-Māwardī (1992). *An-Nukatū wa l-'uyūnu fī t-tafsīr*, Beirut.
- Rāzī, Faḥruddīn ar-Rāzī (1981). *At-Tafsīru l-kabīr (Maḥāṭibu l-gayb)*, Beirut.
- Ṭabarī, Ibn Ġarīr aṭ-Ṭabarī (1984), *Tafsīr Ḡāmi'u l-bayān*, Beirut.
- Zamaḥṣarī, 'Umar az-Zamaḥṣarī (2001), *Al-Kaššafu 'an ḥaqā'iqi tanzīli wa 'uyūni l-aqāwili fī wuḡūhi t-ta'wili*, Beirut.

الموجز

كيف نترجم {واضربوهم}: «عاقبوهم»، «قاوموهم»، «الطموهم»،
«اذكروا لهم أمثلة جميلة»...؟

أنس كاريčić

موضوع هذا الفصل هو جزء من الآية ٤٣ من سورة النساء {... وَأَضْرِبُوهُنَّ...}. نناقش هنا بناء على بعض الترجمات الأوروبية والغربية لمعاني القرآن الكريم المقاربات في ترجمة وتفسير كلمة (وَأَضْرِبُوهُنَّ). هل تعني هذه العبارة الضرب الجسدي أو اللطم، أم تعني العقوبة أو التربية، أم تعني «اذكروا لهم الأمثلة الطيبة» ونحوه؟ كما نورد في هذا الفصل كلمات تؤخذ كثيرا عن المفسرين التقليديين بشأن هذه الآية، وخاصة بشأن كلمة (وَأَضْرِبُوهُنَّ).

الكلمات الرئيسية: الزوجة، الزوج، الزواج، معاقبة الزوجة، ضرب الزوجة، (وَأَضْرِبُوهُنَّ)، الانسجام الزوجي، الترجمات الأوروبية والغربية لمعاني القرآن الكريم، تفسير القرآن الكريم، ترجمات معاني القرآن الكريم.

Summary

HOW TO TRANSLATE WA-ḌRIBŪHUNNA: “CHASTISE THEM”; “DEFY THEM”; “STRIKE THEM”; “PROVIDE THEM WITH NICE EXAMPLES!”...?

Enes Karičić

The theme of this article is a section of the Qur'anic ayah 4:34, wherein the *wa-ḍribūhunna* is given. We here discuss, on the bases of some European and Western translations of the Qur'an, different approaches to the translation and interpretation of the term *wa-ḍribūhunna*. Does it mean “beat them”, “strike them”, “hit them”, “strike them, lightly”, “punish them”, “chastise them”, or does it mean: “teach them”, “give them nice examples” and so on? This article also presents some often used quotations from classical commentaries of the Qur'an of this ayah 4:34, particularly of the expression *wa-ḍribūhunna*.

Key words: wife, husband, marriage, punishing the wives, striking the wives, , *wa-ḍribūhunna*, matrimonial harmony, European and Western translations of the Qur'an, exegesis of the Qur'an, translation of the Qur'an